

عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش دانشجویان به رفتارهای پرخطر و آسیب های اجتماعی (با رویکرد مقایسه ای بین خوابگاه های خودگردان و دولتی)^۱

ستار پروین^۲

عبدالحسین کلانتری^۳

مریم داودی^۴

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۹/۱۲

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۱۰/۱۶

مقاله حاضر به بررسی آسیب های اجتماعی و رفتارهای پرخطر در بین دانشجویان خوابگاه های خودگردان و دولتی و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن (احساس فشار اجتماعی و احساس سازگاری اجتماعی) می پردازد. چارچوب نظری تحقیق، ترکیبی از نظریه های فشار اجتماعی و سازگاری اجتماعی می باشد. جامعه آماری تحقیق کلیه دانشجویان ساکن خوابگاه های خودگردان در شهر تهران است که جهت مقایسه یک خوابگاه دانشجویی دولتی انتخاب شده است. داده های تحقیق از طریق روش پیمایش و با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته و از طریق نمونه گیری تصادفی احصا شده است. حجم نمونه برابر با ۳۰۰ نفر است. بر اساس نتایج تحقیق، آسیب های اجتماعی مانند مصرف سیگار، تماشای سایت ها و فیلم های غیرمجاز و مصرف قلیان دارای بیشترین میزان شیوع در بین دانشجویان می باشد. نتایج آزمون فرضیات نشان داد متغیر فشار اجتماعی با میزان ضریب پیرسون ۰/۱۵۶ و متغیر سازگاری اجتماعی با میزان ضریب همبستگی ۰/۳۱۱- دارای روابط معنادار آماری با متغیر وابسته تحقیق می باشند. بر اساس یافته های رگرسیونی تحقیق، از بین متغیرهای مستقل تحقیق، متغیر احساس سازگاری اجتماعی دارای رابطه مستقیم و معنادار با متغیر آسیب پذیری دانشجویان می باشد- این متغیر حدود ۱۰ درصد از واریانس و تغییرات متغیر وابسته را تبیین می کند. دیگر متغیر مستقل یعنی

۱. نتایج این مقاله حاصل پژوهشی با عنوان ارزیابی پیامدهای اجتماعی- فرهنگی خوابگاه های خودگردان (خصوصی) می باشد که با حمایت مالی پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در سال ۱۳۹۲ به انجام رسیده است.

۲. عضو هیات علمی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی (نویسنده مسئول) E-mail: sparvin1359@gmail.com

۳. عضو هیات علمی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران

۴. کارشناس ارشد، روانشناسی تربیتی، دانشگاه تهران

عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش دانشجویان به رفتارهای پرخطر و آسیب های اجتماعی (با رویکرد مقایسه ای بین خوابگاه های خودگردان و دولتی)

احساس فشار اجتماعی، به طور غیر مستقیم و از طریق متغیر احساس سازگاری بر متغیر وابسته اثر می گذارد.

واژگان کلیدی: دانشجو، خوابگاه های خودگردان، آسیب پذیری، رفتارهای پرخطر، فشار اجتماعی و سازگاری اجتماعی

مقدمه

ورود به دانشگاه، تصویر و رویای بی نظیر استقلال از خانواده و زندگی با دوستان هم سن و سال را در ذهن ایجاد می‌کند. اولین روزهای زندگی دانشجویی بدون حضور خانواده، در شهری غریب با افرادی از فرهنگ‌های مختلف و شخصیت‌هایی متفاوت با اسکان در اتاق‌های کوچک و بدون امکانات رفاهی، کافی است تا همه آنچه را که دانشجو در ذهن داشته، متلاشی کند. خوابگاه یعنی محل سکونت موقت، جایی با امکانات محدود و اولیه که دانشجو برای ادامه تحصیل در آنجا استقرار پیدا می‌کند. دانشجو با ورود به خوابگاه از محیطی که سال‌ها در آن زندگی کرده، جدا می‌شود و در محیط جدید و متفاوتی قرار می‌گیرد. زندگی در این محیط جدید با افرادی متفاوت از فرهنگ‌ها و سلیقه‌های گوناگون، منجر به شکل‌گیری روابط خاص و بیشتر متفاوتی نسبت به قبل می‌شود. محیطی که در آن افراد با فرهنگ، زبان، شخصیت و رشته‌های تحصیلی گوناگون - که هر کدام ایدئولوژی‌ها و علایق متناسب با خود را می‌طلبند - در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند. دانشجوی جدید، وارد اتاق یا آپارتمان کوچکی می‌شود که قرار است دست‌کم سه چهار سال آینده زندگی‌اش را در آن بگذراند. بی‌تردید، او با هجوم احساسات مختلفی مواجه خواهد بود. برای جوانی که تازه روزهای دبیرستان را تمام کرده، سخت‌ترین تجربه، جدایی از خانواده است. در شرایط امروز که دوران آمادگی برای کنکور در بیشتر خانواده‌ها خیلی جدی گرفته می‌شود، پدر و مادرها، همه تلاششان را به کار می‌گیرند تا همه چیز، از امکانات تحصیلی گرفته تا نیازهای تغذیه‌ای و عاطفی فرزندشان تمام و کمال تأمین شود، جدا شدن از خانواده به معنای از دست دادن همه این پشتوانه‌ها و تغییر اساسی شرایط است.

جوانان دانشجو علاوه بر کسب تحصیل، عملاً باید سبک زندگی خود را تغییر دهند، به نقشه‌هایی که در ذهن خود تدارک دیده‌اند جامه عمل بپوشانند، برای رهایی از تنهایی و انزوا، ارتباطات مناسبی با دنیای اطراف خود برقرار نمایند و مهارت‌های لازم را به منظور سازگاری با اجتماع خود بدست آورند. آنها باید تفاوت بین دو واژه سازگاری و سازش را تشخیص بدهند و بدانند که سازگاری نوعی رابطه دو طرفه است که هر دو طرف برای رسیدن به تعادل با هم همکاری می‌کنند. رسیدن به این اهداف در محیطی همچون خوابگاه‌های دانشجویی، به نظر مشکل‌تر از سایر محیط‌هاست.

به نظر می‌رسد که امروزه، موضوع خوابگاه‌های دانشجویی به یکی از مسائل مهم و اساسی برای هر دانشگاه تبدیل شده است. بازتاب معضلات خوابگاه‌ها در رسانه‌های مختلف، ارائه قوانین و مقرراتی که به کرات و طی دوره‌های زمانی کوتاهی برای سرو سامان دادن به وضعیت خوابگاه‌ها اجرا می‌شود، تقسیم بندی‌های متناوب برای خوابگاه‌ها، نگرانی‌های ناشی از رشد خانه‌های دانشجویی و بسیاری موضوعات و مسائل دیگر وجود دارد که هر کدام از این موارد بیانگر توجه به مسئله خوابگاه‌هاست. واقعیت این است که امروزه خوابگاه‌ها به یکی از مهمترین مسائل دانشگاه‌ها تبدیل شده و تا حد زیادی سایر رسالت‌های دانشگاه، از جمله کسب علم را تحت الشعاع خود قرار داده است.

به طور معمول، واژه دانشگاه با خوابگاه‌های دانشجویی همراه و عجین شده است و هر جا که دانشگاه دولتی وجود دارد، خوابگاه نیز ملازم آن است. عموماً در سطح وزارت علوم خوابگاه‌ها را با نام خوابگاه‌های دولتی می‌شناسند ولی اخیراً وزارت علوم اقدام به ارائه خوابگاه‌ها به بخش خصوصی کرده و به اصطلاح اقدام به برون سپاری خوابگاه‌های دانشجویی در سطح شهرها نموده است. به طور مشخص هر طرح که اجرا می‌شود، دارای پیامدهای مثبت و منفی فرهنگی و اجتماعی می‌باشد که بخشی از این پیامدها قابل پیش بینی و بخشی نیز ناخواسته و غیرقابل پیش بینی است. به طور حتم، زندگی خوابگاهی بر روحيات دانشجویان دارای اثرات متعددی است. این پژوهش با این اهداف انجام گرفته است:

- بررسی مهم ترین آسیب های اجتماعی و شیوع آن ها (اپیدمولوژی) به طور تطبیقی و مقایسه ای بین خوابگاه های دولتی و خودگردان؛
- بررسی عوامل اجتماعی تأثیرگذار در بروز این آسیب ها و رفتار های پرخطر (اتیولوژی).
برگمن^۱ در پژوهش خود با عنوان "بررسی سازگاری اجتماعی و مهارت های اجتماعی و عزت نفس" به این نتیجه رسید که یکی از علل ناسازگاری و عدم ابراز وجود و ارتباط مؤثر بین فردی در گروهی از دانشجویان می تواند وجود اختلال کم توجهی و بیش فعالی^۲ باشد که موفقیت اجتماعی، تحصیلی و رشد عاطفی دانشجویان دانشگاه ها را تحت تأثیر قرار می دهد (برگمن ۲۰۰۵).
- فوجینو در پژوهشی با عنوان "بررسی ارتباط بین فردی در زندگی خوابگاهی و رشد مهارت های اجتماعی" به این نتیجه رسید که زمانی که دانشجویان با یک مشکل ارتباط بین فردی در خوابگاه دانشجویی مواجه می شوند، آن دسته از دانشجویان که از دو یا بیشتر مهارت های اجتماعی برخوردارند، نسبت به دانشجویانی که فاقد چنین مهارت هایی می باشند، به نحوه بهتری با مشکل مقابله می نمایند (فوجینو ۲۰۰۵).
- بر اساس مطالعه بنیارد، ضربه های عاطفی انباشته شده با کاهش سازگاری فردی / عاطفی در ارتباط است. حمایت های اجتماعی قوی و معنی بخشیدن به وقایع دردناک عاطفی به سازگاری مثبت منجر می شود بنیارد (۲۰۰۴).
- هانم در پژوهشی دریافت که اختلاف بین والدین باعث آسیب پذیری دانشجو و کاهش سازگاری اجتماعی او می گردد (هانم، ۲۰۰۴).
- اریک جی در خصوص بیگانگی اجتماعی در بین دانشجویان خوابگاهی دریافت که دوری از خانواده و اجتماعات و وضعیت نابسامان خوابگاه ها از جمله عواملی است که باعث تنهایی دانشجویان تازه وارد به دانشگاه می شود. دانشجویانی که در سازمان های اجتماعی فعالیت می نمایند، احساس بیگانگی و تنهایی کمتری دارند. دختران دانشجو نسبت به پسران احساس تنهایی و بیگانگی کمتری دارند (اریک جی، ۱۹۹۹).
- مطالعه جوان شیخی با عنوان "رابطه وضعیت فرهنگی - اجتماعی خانواده با میزان سازگاری اجتماعی دانشجویان خوابگاهی" در دانشگاه الزهرا نشان داد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد بین درآمد، شغل والدین، محل سکونت خانواده، تحصیلات والدین و چگونگی شکل روابط خانوادگی با سازگاری اجتماعی دانشجویان خوابگاهی رابطه معناداری وجود دارد (جوان شیخی، ۱۳۸۰).
- شمسیان (۱۳۳۸) مسائل و مشکلات رفاهی و عاطفی دانشجویان شهرستانی مقیم سه خوابگاه های دانشگاه تهران، علامه و شهید بهشتی را مورد بررسی قرار داد. در این مطالعه، عواملی که باعث عدم رضایت و ناسازگاری در دانشجویان خوابگاهی می گردید، عبارت بودند از: تراکم گسترده دانشجویان در اطاق ها، کمبود فضا برای مطالعه، نحوه سرپرستی و روابط بین دانشجویان (به نقل از جوان شیخی، ۱۳۸۰).
- صفوی، مشکلات دانشجویان دانشگاه اصفهان را در بین دختران و پسران دانشجو به صورت مقایسه ای بررسی کرد. نتایج نشان داد که دانشجویان در بدو ورود به دانشگاه با مشکل سازش با محیط دانشگاه و دوری از خانواده روبرو می شوند (صفوی، ۱۳۶۶).
- رضایی ادريانی و همکاران در پژوهشی به بررسی "مقایسه میزان افسردگی، اضطراب، استرس و کیفیت زندگی دانشجویان دختر و پسر مقیم خوابگاه های دانشجویی" پرداختند و دریافتند که دانشجویان ساکن در خوابگاه ها به دلیل شرایط سنی و موقعیت خاص اجتماعی در معرض استرس های فراوانی هستند. عواملی

1. Bergman

2. Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD)

همچون: دور بودن از محیط خانه و جدا شدن از خانواده، ورود به محیط جدید، مسائل و مشکلات درسی، رقابت با دیگر دانشجویان، آزمون‌ها، مسائل و مشکلات مالی، آینده کاری، ناتوانی در تصمیم‌گیری و حجم زیاد کلاس‌ها و درس‌ها را می‌توان به عنوان عوامل استرس‌زای موجود برای دانشجویان به حساب آورد (رضایی ادريانی و همکاران، ۱۳۸۶).

شجاع و همکاران به "بررسی فراوانی مصرف و علل گرایش به سیگار در میان دانشجویان ساکن در خوابگاه‌ها" پرداخته‌اند. این پژوهش، رابطه با دوستان سیگاری در خوابگاه را مهم‌ترین علل گرایش به سیگار عنوان می‌کند و همبستگی‌های بالایی بین سن، جنس و قومیت در رابطه با مصرف سیگار را نشان می‌دهد (شجاع و همکاران، ۱۳۸۹).

شریفی راد و کامران نیز در پژوهشی به "بررسی علل گرایش به مصرف سیگار در میان افراد خوابگاهی" پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که بین سیگاری بودن پدر و دانشجویان سیگاری رابطه معنی‌داری وجود دارد؛ بدین معنا که از عوامل اجتماعی و فرهنگی مهم بر کشیدن سیگار والدین، دوستان و همسالان سیگاری هستند. در این مطالعه، زمان مصرف سیگار در اکثر دانشجویان بعد از ورود به دانشگاه بود که این امر نشان از محیط نامساعد و بدون نظارت والدین برای مصرف سیگار توسط دانشجویان دارد. تأثیر دوستان سیگاری نیز از مهم‌ترین عواملی بود که دانشجویان سیگاری در خوابگاه به آن اشاره می‌کردند که باعث تمایل آنان به مصرف سیگار شده بود. بر این اساس، داشتن دوستان سیگاری، خطر بروز رفتار کشیدن سیگار را دو تا چهار برابر بیشتر می‌کند (شریفی راد و کامران، ۱۳۸۶). پژوهش دیگری از فروتنی و رضائیان (۱۳۸۴) درباره مصرف مواد مخدر و عوامل سوء آن نشان از میزان قابل توجهی مواد مخدر در میان دانشجویان خوابگاهی دارد (فروتنی و رضائیان، ۱۳۸۴).

در پژوهش دیگری توسط آراسته (۱۳۸۶) پیرامون مشکلات خوابگاه‌ها، مهم‌ترین عوامل کم‌خوابی و بی‌خوابی در دانشجویان خوابگاهی مورد بررسی قرار گرفته است. داده‌های این پژوهش نشان می‌دهد که بیش از نیمی از دانشجویان ساکن در خوابگاه‌ها، دچار کم‌خوابی یا بی‌خوابی هستند (همچنین نک به پژوهش دیگری در این زمینه از قانعی و همکاران، ۱۳۹۰).

با این حال، مطالعات یاد شده بیشتر به مسئله خوابگاه‌های دانشجویی، رویکرد روانشناختی دارند. مطالعه حاضر تلاش می‌کند تا از منظر جامعه‌شناختی به بررسی عوامل اجتماعی موثر بر گرایش دانشجویان خوابگاه‌های دولتی و خودگردان پردازد.

چارچوب نظری تحقیق

چارچوب نظری تحقیق، ترکیبی از دو حوزه جامعه‌شناسی انحرافات و آسیب‌های اجتماعی (تئوری فشار اجتماعی) و روانشناسی اجتماعی (تئوری سازگاری یا ناسازگاری اجتماعی) می‌باشد.

الف- تئوری سازگاری اجتماعی

از نظر لغوی، فعل سازگار شدن به معنی متناسب بودن، مربوط بودن و انطباق یا وفق دادن می‌باشد. در لغت نامه دهخدا، سازگاری «موافقت در کار- حسن سلوک» معنی شده است. (مان، ۱۳۵۶) سازگار شدن با محیط، مهم‌ترین منظور و غایت همه فعالیت‌های ارگانیزم است؛ چنان که باتلر^۱ اظهار می‌دارد: "در همه دوران زندگی خود در هر روز و هر ساعت سرگرم آنیم که خود دگرگون شده و دگرگون نشده را با محیط دگرگون شده و دگرگون نشده سازگار کنیم. زندگی کردن در حقیقت چیزی جز عمل سازگاری نیست". (همان، ۱۳۵۶)

روانشناسان، سازگاری فرد را در برابر محیط مورد توجه قرار داده اند و ویژگی هایی از شخصیت را بهنجار تلقی کرده اند که به فرد کمک می کند تا خود را با جهان پیرامون خویش سازگار سازد؛ یعنی با دیگران در صلح و صفا زندگی کند و جایگاهی در جامعه برای خویش بدست آورد (اتکینسون و هیلگارد، ۱۹۸۳).

ناسازگاری یا کژخویی به رفتار افرادی اطلاق می شود که معمولاً از هوش عادی یا حتی ضریب هوش بالا برخوردارند، ولی دارای رفتار غیر عادی بوده یا به اصطلاح مبتلا به اختلالات سازگاری هستند. (فلاحی و همکاران، ۱۳۸۲) ناسازگاری در سه گروه طبقه بندی شده است: (به نقل از فلاحی و همکاران، ۱۳۸۲) ناسازگاران اجتماعی، ناسازگاران ذهنی و عقلی و ناسازگاران حسی حرکتی. در یک تقسیم بندی کلی، عوامل مؤثر بر سازگاری اجتماعی را می توان در چهار مقوله فردی، خانوادگی، اجتماعی، مذهبی و اخلاقی جای داد. در جامعه شناسی سه معنی متفاوت از سازگاری اجتماعی استنباط می شود:

۱) سازگاری اجتماعی به عنوان روابط اجتماعی: سازگاری اجتماعی فرآیندی است که بر پایه آن، روابط اجتماعی هماهنگ می شود. روابط اجتماعی برای نهادها و جمع های انسانی اهمیت اساسی دارد و آن ها نمی توانند بدون این روابط زندگی کنند. (البرور، ۱۳۸۰)

۲) سازگاری اجتماعی به عنوان انطباق اجتماعی: سازگاری اجتماعی فرایند انطباق گروه یا فرد را با محیط میسر می سازد. تطابق با محیط اجتماعی که ناشی از اجتماعی شدن است می تواند اشکال متفاوت و درجات متفاوتی از سازگاری و هم چنین اشکال متفاوتی از ناسازگاری به خود بگیرد. (گی روشه، ۱۳۷۴)

۳) سازگاری اجتماعی به عنوان تعامل فرد با محیط و جامعه: تعاریف دیگر سازگاری اجتماعی را به عنوان تعامل فرد با محیط و جامعه بیان کرده اند، و دارای دو بعد دستوری است و اطاعت از ارزش ها و هنجارهای رفتاری مسلط را به دنبال دارد. (ساروخانی، ۱۳۷۰)

ب- تئوری فشار اجتماعی

نظریه هایی که آسیب های اجتماعی و جرم را به عنوان پیامد مستقیم محرومیت و خشم طبقه پایین در نظر می گیرند، بیشتر به عنوان "نظریه های فشار" شناخته می شوند. این نظریه پردازان بر این عقیده اند که اغلب مردم اهداف و ارزش های مشابهی دارند، اما توانایی دسترسی به اهداف مشخص به وسیله طبقه اقتصادی - اجتماعی طبقه بندی می شود. فشار در نواحی ثروتمند محدود می شود، زیرا فرصت های آموزشی و شغلی را در دسترس دارند (سیگل، ۲۰۰۳: ۱۹۲).

دورکیم، اولین نظریه پردازی است که فشار را به عنوان تبیینی برای جرم و آسیب های اجتماعی مطرح کرد. از نظر رابرت مرتون ساختار اجتماعی، ریشه مسئله جرم و سایر آسیب ها و مسایل اجتماعی است. از نظر وی افراد مطیع قانون هستند، اما زمانی که تحت تأثیر فشار زیاد باشند به جرم رجوع می کنند. شکاف میان اهداف و وسایل فراهم کننده این اهداف، منبع فشار است (آدلر و دیگران، ۲۰۰۱: ۱۲۵).

مرتون جرم و کجروی و انواع آسیب های اجتماعی را به عنوان سازگاری فردی در برابر فشارهای ناشی از ساختار اجتماعی در نظر می گیرد. (پروین، ۱۳۹۱) وی با تمایز میان ساختار اجتماعی - که فراهم کننده پایه های اقتصادی برای موفقیت است - و فرهنگ - که فراهم کننده هنجارها، ارزش ها و اهداف است - معتقد است که کجروی، زمانی ایجاد می شود که تعادل میان ساختار اجتماعی - که فراهم کننده ابزارها است - و فرهنگ - که تأمین کننده اهداف است - از بین برود و این، به معنای آنومی است. یکی از موضوعات مهم مرتون، ایجاد رفتارهای جایگزینی است که ممکن است از اختلاف میان اهداف و ابزارها ناشی شود؛ آنچه که مرتون آن ها

را شیوه‌های^۱ سازگاری فردی می‌نامد (مکگی، ۲۰۰۶: ۵۱). این شیوه‌های سازگارانه عبارت اند از: هم‌نواپی^۲، نوآوری^۳، مناسک‌گرایی^۴، کناره‌گیری^۵ و شورش^۶.

یکی دیگر از نظریه‌هایی که در قالب نظریه فشار مطرح شده، نظریه عمومی فشار^۷ است که توسط رابرت آگنیو^۸ مطرح شده است که بنابر آن، وی تلاش در ارائه یک نظریه عمومی از نظریه‌های فشار، کرده است. این نظریه با تاکید بر تئوری آنومی مرتون، منابع عمومی فشار را گسترش می‌دهد (همان، ۱۳۹۱).

آگنیو، تلاش در تبیین این موضوع دارد که چرا افرادی که احساس استرس و فشار دارند، بیشتر احتمال ارتکاب جرم و کجروی دارند. وی تبیین عمومی‌تری از فعالیت‌های مجرمانه در میان همه عناصر جامعه به جای محدود کردن دیدگاهش به جرم طبقه پایین، ارائه می‌دهد (سیگل، ۲۰۰۳: ۱۹۶).

بر اساس تئوری آگنیو، افراد به این دلیل در جرم و کجروی اجتماعی درگیر می‌شوند که فشارها و استرس‌ها را تجربه می‌کنند. برای مثال، آن‌ها که دارای نیاز شدید به پول هستند یا عقیده دارند که به وسیله اعضای خانواده، معلمان، همالان، کارفرمایان و دیگران تحت فشار هستند، ناراحت می‌شوند و مجموعه‌ای از احساسات منفی مانند عصبانیت، محرومیت و افسردگی را تجربه می‌کنند و از طریق جرم، بر این فشارها و هیجانات منفی غلبه می‌کنند؛ جرم ممکن است راهی برای کاهش و یا فرار از فشار باشد (آگنیو، ۲۰۰۹). به زعم آگنیو، همه افراد به فشارها از طریق جرم و کجروی پاسخ نمی‌دهند؛ رفتار مجرمانه بیشتر زمانی است که افراد فاقد توانایی در فائق آمدن از طریق روش‌های قانونی باشند. غلبه بر فشار از طریق جرم، زمانی امکان دارد که هزینه‌های جرم پایین باشد و همچنین افراد در معرض جرم قرار داشته باشند (پروین، ۱۳۹۱).

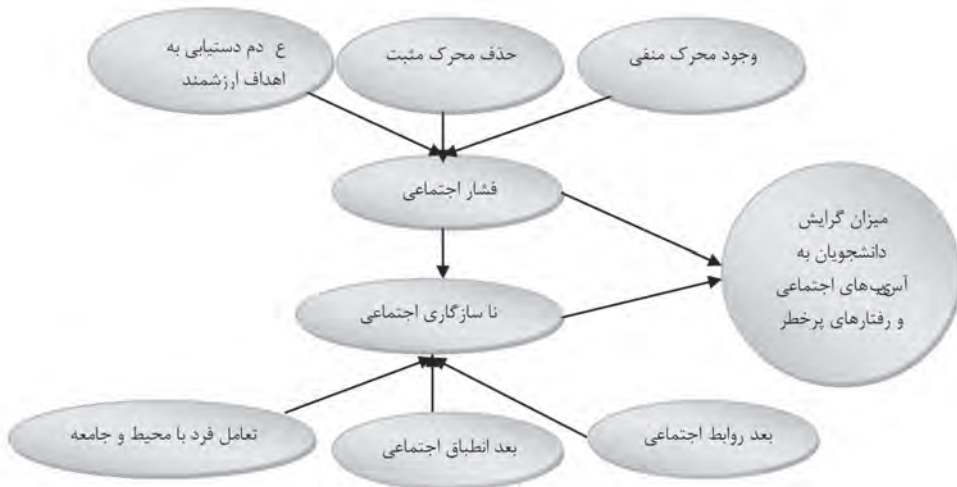
آگنیو معتقد است که مجرمیت^۹ نتیجه مستقیم شرایط اثرگذار منفی مانند عصبانیت، محرومیت و هیجانات منفی^{۱۰} است (سیگل ۲۰۰۳: ۱۹۶). فشارها اشاره به حوادث و شرایطی دارد که افراد از آن‌ها نفرت دارند. تجربه فشارها اغلب باعث ایجاد احساس بد برای افراد می‌شوند. بنابراین، فشارها در ایجاد هیجانات منفی مانند عصبانیت و افسردگی نقش دارد. آگنیو منابع چندگانه فشار را شامل موارد زیر در نظر می‌گیرد: (۱) شکست در دستیابی به اهداف ارزشمند مثبت (۲) فقدان محرک ارزشمند مثبت (۳) مواجهه با محرک منفی.

فرض نظری تحقیق این است که دو عامل سازگاری اجتماعی - یا ناسازگاری اجتماعی - و احساس فشار اجتماعی در محیط خوابگاه‌های دانشجویی از عواملی است که در آسیب‌پذیری دانشجویان در مقابل رفتارهای پرخطر و آسیب‌های اجتماعی اثر گذار هستند. بنابراین، به هر میزان دانشجویان احساس فشار اجتماعی و احساس ناسازگاری اجتماعی با محیط خوابگاه داشته باشند، به همان میزان در مقابل رفتارهای پرخطر آسیب‌پذیرتر هستند.

رتال جامع علوم انسانی

1. modes
2. conformity
3. innovation
4. Ritualism
5. retreatism
6. rebellion
7. general strain theory
8. Robert Agnew
9. criminality
10. adverse emotions

مدل ۱: مدل نظری تحقیق

فرضیات تحقیق

- ۱) بین میزان آسیب پذیری دانشجویان ساکن خوابگاه های دولتی و خودگردان با میزان احساس فشار اجتماعی، رابطه معنادار آماری وجود دارد.
- ۲) بین میزان آسیب پذیری دانشجویان خوابگاه های دولتی و خودگردان با میزان احساس سازگاری اجتماعی، رابطه معنادار آماری وجود دارد.
- ۳) بین خوابگاه های دولتی و خودگردان به لحاظ میزان آسیب پذیری دانشجویان، تفاوت معنادار آماری وجود دارد.

روایی و پایایی تحقیق

در تحقیق حاضر با استفاده از روش آلفای کرونباخ، پایایی مقیاس ها مورد سنجش قرار گرفته است. این میزان برای متغیر میزان آسیب پذیری ۰/۹۲، برای متغیر احساس سازگاری اجتماعی ۰/۸۵ و برای میزان احساس فشار برابر با ۰/۹۳ می باشد که نشانگر میزان آلفای قابل قبول می باشد اعتبار گویه ها از طریق اعتبار صوری احصا شده است.

روش شناسی پژوهش

روش تحقیق این پژوهش، پیمایش است که داده های مورد نظر از طریق پرسشنامه محقق ساخته، احصا شده است که پس از آزمون مقدماتی و اصلاح پرسشنامه، در اختیار دانشجویان خوابگاه های خودگردان و دولتی قرار گرفت.

جامعه آماری و روش نمونه گیری

جامعه آماری^۱ این پژوهش تمام دانشجویان در سطح خوابگاه های خودگردان سطح شهر تهران هستند.

۱. از تعداد کل جامعه مورد مطالعه، آمار دقیقی در مورد بخش خوابگاه های خودگردان در دسترس نیست، ولی می توان تخمین زد که حدود ۲۰ هزار نفر در این خوابگاه ها ساکن هستند.

تلاش می‌شود تا یک خوابگاه دولتی به عنوان مقایسه انتخاب شود. بر همین اساس، در هر دوی این خوابگاه‌ها باید هم خوابگاه مردان و هم زنان وجود داشته باشد. همچنین، در این خوابگاه‌ها باید دسته کم دو مقطع تحصیلی لیسانس و فوق لیسانس وجود داشته باشد. بنابراین، شیوه نمونه‌گیری بر اساس روش احتمالی بوده است.

در هر یک از این دو نوع خوابگاه، تعداد ۳۰۰ پرسشنامه محقق ساخته توزیع شد که سهم هر خوابگاه ۱۵۰ پرسشنامه بود. نحوه توزیع پرسشنامه‌ها و نمونه‌گیری نیز به صورت تصادفی ساده دو مرحله‌ای در بین خوابگاه‌های خودگردان بود که بر طبق آن پاسخگویان بر اساس سطح تحصیلی، میزان سال‌های اقامت در خوابگاه، سن افراد و ... انتخاب شدند و سپس پرسشنامه‌ها به طور تصادفی در بین آنها پخش گردید. نحوه توزیع پرسشنامه‌ها به این صورت بود که بر اساس تفکیک جنسی، ۱۵۰ پرسشنامه به خوابگاه دولتی دختران و به همین تعداد به خوابگاه خودگردان دختران اختصاص یافت. پرسشنامه مربوط به خوابگاه خودگردان دختران در چهار خوابگاه پروین اعتصامی، طراوت، ارسیتا و شکبیا توزیع شد. این خوابگاه‌ها بر اساس نوعی پراکنندگی جغرافیایی و به علت اینکه تعداد دانشجویان آن به نسبت بیش از سایر خوابگاه‌ها بود، توزیع شد. همچنین از همکار طرح خواسته شد تا پرسشنامه به نوعی بر اساس تفکیک ذهنی خودش از سن، تحصیلات، وضعیت شغلی و مواردی مانند این توزیع شود. همین موضوع در مورد پرسشنامه‌های پسران نیز تکرار شد. ۱۵۰ پرسشنامه پسران از بین خوابگاه‌های دولتی، در میان دانشجویان دانشگاه تهران (هر مقطع ۵۰ پرسشنامه) و از بین خوابگاه‌های خودگردان، در میان خوابگاه‌های پاسارگاد، آراین و جمالزاده توزیع شد.

تعریف مفهومی و نظری متغیرها

میزان آسیب‌پذیری

الف-تعریف مفهومی

منظور از این متغیر میزان احتمال ارتکاب و یا ارتکاب رفتارهای پرخطر و آسیب‌های اجتماعی دانشجویان ساکن در خوابگاه‌ها-دولتی و یا خودگردان- می‌باشد. از جمله این رفتارها می‌توان به مصرف سیگار، قلیان، مواد مخدر صنعتی و سنتی، انحرافات سایبری، رفتارهای پرخطر جنسی و مواردی از این دست اشاره کرد. این نوع انحرافات و رفتارهای پرخطر را می‌توان به آسیب‌های نوپدید و غیر نوپدید تقسیم بندی کرد.

الف-تعریف عملیاتی

برای سنجش این متغیر دو سؤال از دانشجویان پرسیده شده است: سؤال اول، میزان شیوع آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر را در میان دانشجویان مورد پرسش قرار داده است.

سؤال دوم به میزان ارتکاب و گرایش ذهنی به آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر توسط خود پاسخگویان پرداخته است. گویه‌های جدول زیر این موضوع را در سطح سنجش فاصله‌ای مورد بررسی قرار داده است:

هر یک از موارد زیر را تا چه میزان انجام می‌دهید و یا با آن موافق هستید؟

جدول ۱: گویه های سنجش متغیر آسیب پذیری فرد

ردیف	گویه های سنجش	سطح سنجش
۱	مصرف سیگار	فاصله ای
۲	مصرف مواد مخدر سنتی مانند تریاک	فاصله ای
۳	مصرف مواد مخدر صنعتی مانند کراک و شیشه	فاصله ای
۴	مصرف مشروبات الکلی	فاصله ای
۵	ورق بازی (پاسور)	فاصله ای
۶	مصرف قلیان	فاصله ای
۷	رابطه جنسی نامشروع	فاصله ای
۸	تماشای سایت ها و فیلم های مستهجن	فاصله ای
۹	شرکت در پارتنری های دوستانه و مختلط	فاصله ای

سازگاری اجتماعی

الف-تعریف مفهومی

سازگاری اجتماعی یکی از ابعاد اجتماعی شدن است. برخی صاحب نظران، سازگاری را معادل با مهارت اجتماعی می دانند. اسلا موسکی و دان، سازگاری و مهارت اجتماعی را فرآیندی می دانند که فرد را قادر می سازد تا رفتار دیگران را درک و پیش بینی کند و رفتار خود را کنترل و تعاملات اجتماعی اش را به نحو سازش یافته ای تنظیم نماید.

ب-تعریف عملیاتی

برای سنجش این متغیر، از گویه های مانند موارد زیر استفاده شده که این متغیر را در سه بعد انطباق اجتماعی، رابطه اجتماعی و تعامل فرد با محیط و جامعه مورد سنجش قرار داده است:
احساس می کنم هیچ قدرتی در سرنوشتم ندارم/ خیلی دوست دارم تنها باشم و کسی کاری به کارم نداشته باشد ارتباط مناسبی با هم خوابگاهی هایم ندارم/ احساس می کنم در روابط با محیط با مشکل مواجه شده ام و...

فشار اجتماعی

الف-تعریف مفهومی

آگنیو، مفهوم فشار اجتماعی را در سطح خرد بکار می برد و معتقد است که احساس فشار اجتماعی می تواند از عوامل تعیین کننده و اثرگذار در گرایش افراد به انحرافات و آسیب های اجتماعی باشد. از نظر وی، ارتکاب رفتار انحرافی، پاسخی در جهت کاهش فشار است.

ب-تعریف عملیاتی

برای سنجش متغیر احساس فشار اجتماعی از گویه هایی استفاده شده است که این متغیر را در سه بعد حضور محرک منفی، نبود محرک مثبت و عدم دستیابی به اهداف ارزشمند مثبت مورد سنجش قرار داده است؛ مانند اشکال ندارد آدم اگر مجبور شود رای رسیدن به اهداف خودش دست به هر کاری بزند/ چقدر امیدوارید به اهداف و آرزوهای خود در آینده برسید احساس می کنم آدم شکست خورده ای هستم/انتظارات خانواده گاهی به من فشار وارد می کند/با این شرایط احساس می کنم با تحصیل نمی توان به زندگی ام سروسامان بدهم و...

یافته های پژوهش

الف- یافته های توصیفی

سن: وضعیت ترکیب سنی دانشجویان پاسخگو به این صورت بوده است که بیشترین تعداد در گروه سنی ۲۵ تا ۳۰ سال قرار دارند. میانگین سنی دانشجویان ۲۷ سال می باشد.

وضعیت تأهل: وضعیت تأهل پاسخگویان نشان می دهد که ۶۶ درصد از پاسخگویان مجرد بوده و ۱۴ درصد نیز اظهار کرده اند که متأهل می باشند.

وضعیت رشته تحصیلی: بر اساس این متغیر، ۵۴ درصد از دانشجویان در گروه علوم انسانی، ۱۶ درصد در گروه علوم پایه، ۱۳ درصد در گروه فنی-مهندسی، ۱۱ درصد در گروه علوم پزشکی و ۵ درصد نیز در گروه هنر و معماری بوده اند.

وضعیت اشتغال دانشجویان نشان می دهد که ۱۵ درصد از پاسخگویان شاغل بوده و حدود ۳۳ درصد نیز به صورت پاره وقت و یا کار دانشجویی مشغول به فعالیت هستند. بیش از ۵۲ درصد نیز عنوان کرده اند که غیر شاغل هستند.

میزان استفاده از شبکه های اجتماعی: بیش از ۸۲ درصد از دانشجویان، به میزان زیاد و خیلی زیاد، حدود ۱۱ درصد نیز به میزان متوسط از آن استفاده می کنند و تنها ۶ درصد اعلام کرده اند که به میزان کم و خیلی کمی از آن استفاده کرده و یا اصلاً از آن استفاده نمی کنند. میانگین این متغیر برای خوابگاه دولتی ۱/۷۲ و برای دانشجویان خوابگاه های خودگردان ۱/۸۰ می باشد که نشان می دهد دانشجویان خوابگاه های خودگردان میزان استفاده بیشتری از فیس بوک دارند.

دلایل استفاده از شبکه های اجتماعی: بیش از ۵۶ درصد از پاسخگویان، دوست یابی را دلیل استفاده از شبکه های اجتماعی می دانند. تبادل نظر و بحث گروهی (۱۳ درصد)، انتقال اطلاعات و نظر دادن (۱۱ درصد) و کسب اخبار (۱۰ درصد) در رتبه های بعدی قرار دارند.

جدول زیر، آسیب های اجتماعی شایع در بین دانشجویان را نشان می دهد:

جدول ۲: توزیع درصد فراوانی نظر پاسخگویان بر حسب میزان شیوع آسیب های اجتماعی در خوابگاه های دولتی و خودگردان

ردیف	موارد	خیلی کم و اصلاً	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	جمع	میانگین
۱	سیگار	۹/۱۱	۹/۱	۲۷/۶	۲۷/۶	۲۳/۸	۱۰۰/۰	۳/۴۲
۱۰	تماشای سایت ها و فیلم های غیرمجاز	۱۸/۱	۱۵/۳	۱۴/۹	۲۷/۴	۲۴/۲	۱۰۰/۰	۳/۲۴
۲	قلیان	۲۱/۶	۲۲/۶	۲۶/۸	۱۸/۱	۱۰/۸	۱۰۰/۰	۲/۷۳
۱۱	شرکت در پارتی های دوستانه و مختلط	۲۸/۸	۱۷/۸	۲۹/۲	۱۴/۹	۹/۳	۱۰۰/۰	۲/۵۸
۷	آرام بخش ها	۳۲/۷	۲۰/۱	۲۴/۶	۱۰/۶	۱۲/۰	۱۰۰/۰	۲/۴۸
۹	روابط جنسی نامشروع	۳۵/۱	۱۸/۶	۲۶/۵	۱۳/۳	۶/۵	۱۰۰/۰	۲/۳۷
۳	مشروبات الکلی	۴۳/۵	۲۲/۸	۱۹/۳	۱۱/۶	۲/۸	۱۰۰/۰	۲/۰۷

عوامل اجتماعی مؤثر بر گرایش دانشجویان به رفتارهای پرخطر و آسیب های اجتماعی (با رویکرد مقایسه ای بین خوابگاه های خودگردان و دولتی)

۱/۹۳	۱۰۰/۰	۷/۷	۲/۸	۱۵/۵	۳۲/۲	۵۰/۷	قرص های روان گردان	۶
۱/۶۴	۱۰۰/۰	۴/۶	۲/۵	۹/۳	۱۹/۶	۶۴/۱	هروئین و کوکائین	۸
۱/۶۱	۱۰۰/۰	۲/۱	۳/۵	۱۰/۹	۲۱/۱	۶۲/۵	تریاک	۴
۱/۴۶	۱۰۰/۰	۱/۸	۱/۴	۶/۷	۲۱/۸	۶۸/۳	کراک و شیشه	۵

جدول بالا، میزان شیوع آسیب های اجتماعی در خوابگاه های دولتی و خودگردان را نشان می دهد. بر این اساس، به ترتیب آسیب ها و رفتارهای پرخطری مانند مصرف سیگار، تماشای سایت ها و فیلم های غیرمجاز و مصرف قلیان دارای بیشترین میزان شیوع در بین دانشجویان ساکن خوابگاه های دانشجویی دولتی و خودگردان می باشد. همچنین رفتارهای پرخطر مانند مصرف کراک و شیشه، مصرف تریاک و مصرف هروئین و کوکائین دارای کمترین شیوع می باشد.

جدول ۳: توزیع درصد فراوانی معتبر پاسخگویان بر حسب میزان ارتکاب و یا گرایش فرد به آسیب های اجتماعی در خوابگاه های دولتی و خصوصی

ردیف	موارد	خیلی کم و اصلا	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	جمع کل	میانگین
۵	ورق بازی (پاسور)	۴۱/۴	۱۵/۱	۱۸/۹	۷/۷	۱۶/۸	۱۰۰/۰	۲/۴۳
۶	مصرف قلیان	۵۱/۹	۱۷/۹	۱۲/۶	۷/۷	۹/۸	۱۰۰/۰	۲/۰۵
۸	تماشای سایت ها و فیلم های مستهجن	۵۲/۳	۲۰/۶	۱۳/۹	۵/۹	۹/۳	۱۰۰/۰	۱/۹۵
۹	شرکت در پارتی های دوستانه و مختلط	۶۱/۵	۱۲/۶	۱۴/۰	۵/۶	۶/۳	۱۰۰/۰	۱/۸۲
۱	مصرف سیگار	۶۴/۰	۱۲/۴	۱۴/۲	۶/۴	۷/۱	۱۰۰/۰	۱/۸۰
۷	رابطه جنسی نامشروع	۶۵/۸	۱۱/۴	۱۴/۹	۵/۳	۲/۵	۱۰۰/۰	۱/۶۷
۴	مصرف مشروبات الکلی	۷۰/۲	۱۳/۳	۱۰/۲	۵/۳	۱/۱	۱۰۰/۰	۱/۵۳
۲	مصرف مواد مخدر سنتی مانند تریاک	۸۵/۴	۳/۸	۴/۹	۵/۲	۰/۷	۱۰۰/۰	۱/۳۲
۳	مصرف مواد مخدر صنعتی مانند کراک و شیشه	۹۰/۹	۴/۲	۴/۵		۰/۳	۱۰۰/۰	۱/۱۴

بر اساس جدول فوق می توان گفت که در بین آسیب ها و رفتارهای پرخطر، ورق بازی (پاسور)، مصرف قلیان و تماشای سایت ها و فیلم های مستهجن، رفتارهای پرآسیبی هستند که دانشجویان بیشتر از سایر رفتارها مرتکب آن می شوند. از سوی دیگر، مصرف مواد مخدر صنعتی مانند کراک و شیشه، مصرف مواد مخدر سنتی مانند تریاک و مصرف مشروبات الکلی به میزان پایین توسط دانشجویان انجام می پذیرد.

ب- یافته های تحلیلی و استنباطی

آزمون فرضیات

فرضیه ۱: بین میزان آسیب پذیری دانشجویان ساکن خوابگاه های دولتی و خودگردان با میزان احساس فشار اجتماعی رابطه معنادار آماری وجود دارد.

جدول ۴: ضریب همبستگی متغیرهای آسیب پذیری دانشجویان و احساس فشار اجتماعی

ردیف	فرضیه تحقیق	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معنی داری
۱	بین میزان آسیب پذیری دانشجویان ساکن خوابگاه های دولتی و خودگردان با میزان احساس فشار اجتماعی رابطه معنادار آماری وجود دارد.	۰/۱۵۶***	۰/۰۱۹

معنی داری در سطح ۹۵ درصد اطمینان* معنی داری در سطح ۹۹ درصد اطمینان**

جدول بالا نشان می دهد که بین دو متغیر آسیب پذیری دانشجویان ساکن خوابگاه های دولتی و خودگردان در مقابل آسیب های اجتماعی و رفتارهای پرخطر و میزان احساس فشار اجتماعی رابطه معنادار آماری به میزان ۰/۱۵۶ و با سطح معنی داری ۰/۰۱۹ وجود دارد. این رابطه، یک رابطه مثبت و نسبتاً ضعیف است. بنابراین، فرضیه تحقیق مبنی بر وجود رابطه بین دو متغیر تایید می شود. از این رابطه می توان استنباط کرد که با بالا رفتن احساس فشار اجتماعی، دانشجویان در مقابل رفتارهای پرخطر آسیب پذیرتر می شوند.

فرضیه ۲: بین میزان آسیب پذیری دانشجویان خوابگاه های دولتی و خودگردان با میزان احساس سازگاری اجتماعی رابطه معنادار آماری وجود دارد.

جدول ۵: ضریب همبستگی رابطه بین احساس سازگاری اجتماعی و آسیب پذیری دانشجویان

ردیف	فرضیه تحقیق	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معنی داری
۱	بین میزان آسیب پذیری دانشجویان خوابگاه های دولتی و خودگردان با میزان احساس سازگاری اجتماعی رابطه معنادار آماری وجود دارد.	۰/۳۱۱-*	۰/۰۰۰

معنی داری در سطح ۹۵ درصد اطمینان* معنی داری در سطح ۹۹ درصد اطمینان**

جدول بالا بیانگر آن است که بین دو متغیر احساس سازگاری اجتماعی و میزان آسیب پذیری دانشجویان خوابگاه های خودگردان و دولتی در مقابل آسیب های اجتماعی و رفتارهای پرخطر رابطه معنادار آماری با میزان ۰/۳۱۱- و با سطح معنی داری ۰/۰۰۰ وجود دارد که یک رابطه معنادار آماری می باشد. این رابطه یک رابطه منفی و نسبتاً متوسط است؛ بدین معنا که با بالا رفتن احساس سازگاری اجتماعی میزان آسیب پذیری دانشجویان کاسته می شود. بنابراین، فرض صفر رد می شود و فرض تحقیق تایید می شود.

فرضیه ۳: بین خوابگاه های دولتی و خودگردان به لحاظ میزان آسیب پذیری دانشجویان تفاوت معنادار آماری وجود دارد.

جدول ۶: معناداری تفاضل میانگین گروه دانشجویان خوابگاه های خودگردان و دولتی در مقیاس میزان آسیب پذیری در مقابل رفتارهای پرخطر

نوع گروه	میانگین	انحراف استاندارد	T مقدار	سطح معناداری
دانشجویان خوابگاه های خودگردان	۴۱/۹۴	۱/۵۸	-۱/۴۱	۱۵۸/.
دانشجویان خوابگاه های دولتی	۴۵/۱۲	۱/۵۷		

جدول ۶ میانگین دانشجویان خوابگاه های خودگردان و دولتی را به لحاظ میزان آسیب پذیری در مقابل آسیب های اجتماعی و رفتارهای پرخطر مورد بررسی قرار داده است. مقدار T محاسبه شده نشان می دهد که این میزان برابر با ۱/۴۱- و سطح معنی داری ۱/۵۸. می باشد. بنابراین، فرض تحقیق رد می شود و فرض صفر تایید می شود. در نتیجه می توان گفت که بین دو گروه دانشجویی ساکن در خوابگاه دولتی و خودگردان از نظر میزان آسیب پذیری تفاوت معنادار آماری وجود ندارد.

تحلیل رگرسیونی

تحلیل رگرسیون، یکی از روش های پرکاربرد در مطالعات اجتماعی برای مطالعه رابطه بین متغیرهاست. تحلیل رگرسیون این امکان را برای محقق فراهم می کند تا تغییرات متغیر وابسته را از طریق متغیرهای مستقل پیش بینی نماید و سهم هر یک از متغیرهای مستقل را در تبیین متغیر وابسته تعیین کند. رگرسیون چند متغیری به روش های مختلفی انجام می گیرد که در این پژوهش از روش گام به گام (stepwise) استفاده شده است.

جدول ۷: نتایج تحلیل رگرسیون به روش گام به گام (stepwise)

مدل	ضریب همبستگی R	ضریب تعیین R ²	ضریب تبیین تصحیح شده
۱	۰/۲۹۰	۰/۰۹۴	۰/۱۰۰

$$F = ۱۹/۰۶ \quad \text{Sig} = ۰/۰۰۰$$

جدول بالا نشان می دهد که با وارد کردن دو متغیر مستقل تحقیق یعنی احساس فشار اجتماعی و احساس سازگاری اجتماعی بر متغیر وابسته تحقیق، حدود ۱۰ درصد از واریانس های متغیر وابسته تحقیق، تبیین می شود و سایر تغییرات، ناشی از عوامل دیگر است که خارج از مدل تحقیق قرار دارد.

جدول ۸: ضرایب بتا، مقدار T و سطح معنی داری متغیرها در معادله رگرسیونی

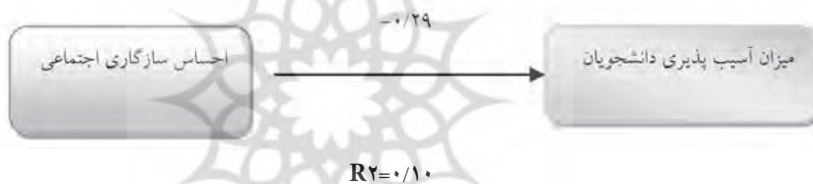
Sig	T	ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده	متغیرها
		B	Std. Error	(β) بتا	
۰/۰۰۰	۱۶/۵۵	۵۹/۳۱	۳/۵۸	-	Constant
۰/۳۲	۰/۹۸			۰/۰۶۸	احساس فشار اجتماعی
۰/۰۰۰	-۴/۶۳	-۰/۲۸	۰/۰۶	-۰/۲۹۰	احساس سازگاری اجتماعی

جدول فوق نشان می‌دهد که با وارد کردن دو متغیر مستقل تحقیق، متغیر احساس فشار اجتماعی از مدل خارج می‌شود و فقط احساس سازگاری اجتماعی در مدل باقی می‌ماند. مقدار بتای محاسبه شده برابر با ۰/۲۹۰- می‌باشد که نشان گر رابطه معکوس میان احساس سازگاری و میزان آسیب پذیری دانشجویان می‌باشد. با توجه به داده‌های جدول، معادله نهایی رگرسیون بر اساس مقادیر β به صورت زیر خواهد بود. معادله فوق دلالت بر آن دارد که به ازای یک واحد استاندارد افزایش در میزان احساس سازگاری اجتماعی، مقدار (۰/۲۹۰-) به میزان تمایل دانشجویان به رفتارهای انحرافی و پرخطر (به واحد استاندارد) تغییر می‌یابد.

تحلیل مسیر

سؤالی که اینجا مطرح می‌شود این است که از طریق چه مکانیسمی و با کدام نظر علی میزان آسیب پذیری دانشجویان تحت تأثیر قرار می‌گیرد. تحلیل مسیر، روش توانمندی است که ما را در کشف و مطالعه روابط میان متغیرها جهت رسیدن به شناخت علی که همانا هدف پژوهش‌های علمی است، یاری می‌دهد و از طریق آن، می‌توان اهمیت و تأثیر نسبی روابط مستقیم و غیرمستقیم متغیرها را ارزیابی کرد و به کشف دیاگرام مسیر نایل آمد.

مدل ۲: مسیر تأثیرگذاری متغیرهای مستقل معنادار در اولین معادله رگرسیونی بر متغیر وابسته

بر اساس نمودار فوق می‌توان گفت که نتیجه اولین رگرسیون گرفته شده نشان می‌دهد که از بین دو متغیر مستقل تحقیق یعنی احساس فشار اجتماعی و احساس سازگاری اجتماعی، تنها متغیر دوم یعنی احساس سازگاری اجتماعی دارای رابطه و بتای معنادار با متغیر وابسته تحقیق می‌باشد؛ به طوری که حدود ۱۰ درصد از واریانس‌های آن را تبیین می‌کند. همچنین، متغیر احساس فشار اجتماعی به صورت مستقیم، دارای رابطه با متغیر وابسته نمی‌باشد. حال با توجه به این مطالب در دومین رابطه رگرسیونی، به بررسی رابطه میان متغیرهای مستقل تحقیق پرداخته می‌شود و در آن تأثیر احساس فشار اجتماعی بر احساس سازگاری اجتماعی بررسی می‌شود.

جدول شماره ۹: نتایج تحلیل رگرسیون به روش گام به گام (stepwise)

مدل	ضریب همبستگی R	ضریب تعیین R^2	ضریب تبیین تصحیح شده
۱	۰/۲۹۳	۰/۰۸۶	۰/۰۸۲

F = ۲۱/۹۵

Sig = ۰/۰۰۰

با توجه به جدول ۹، به منظور بررسی و ترسیم روابط میان متغیرهای مستقل، در این مرحله از تحلیل، متغیر میزان احساس سازگاری دانشجویان به عنوان متغیر وابسته وارد تحلیل شد و اثر دیگر متغیر مستقل معنادار یعنی احساس فشار اجتماعی بر آن بررسی گردید. نتایج تحلیل رگرسیون نشان می دهد که مقدار F برابر با $21/95$ و در سطح $(0/000)$ نیز معنی دار است. ضریب همبستگی چندگانه برابر $0/293$ و ضریب تبیین نیز $0/082$ است.

به این ترتیب، باید گفت که متغیر مستقل وارد شده $0/082$ درصد از واریانس متغیر وابسته را تبیین می کنند. مقدار T و سطح معنی داری آن نشان می دهد که متغیر احساس فشار اجتماعی، تأثیر معنی داری برای تحلیل و پیش بینی متغیر وابسته یعنی احساس سازگاری اجتماعی داراست.

جدول ۱۰: ضرایب بتا، مقدار T و سطح معنی داری آن برای متغیرهای مستقل در دومین تحلیل رگرسیونی

Sig	T	ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده	متغیرها
		B	Std. Error	(β) بتا	
0/000	16/55	71/54	4/32		Constant
0/000	-4/68	-0/293	0/070	-0/329	احساس فشار اجتماعی

مدل ۳: مسیر تأثیر گذاری متغیرهای مستقل معنادار در دومین معادله رگرسیونی بر متغیر وابسته

از مدل فوق می توان استنباط کرد که متغیر مستقل احساس فشار اجتماعی با متغیر وابسته تحقیق یعنی میزان آسیب پذیری دانشجویان به طور مستقیم ارتباط معنادار آماری ندارد، بلکه اثر آن غیر مستقیم و از طریق متغیر مستقل احساس سازگاری اجتماعی است. نمودار نشان می دهد که رابطه دو متغیر منفی است. از سوی دیگر، از بین دو متغیر مستقل تحقیق، متغیر احساس سازگاری اجتماعی دارای رابطه مستقیم با متغیر وابسته می باشد که یک رابطه منفی است.

پس از بدست آوردن مدل نهایی روابط میان متغیرهای مستقل و وابسته، اکنون به محاسبه مجموع تأثیرات،

تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای مستقل معنادار در مدل بر متغیر وابسته می‌پردازیم.

جدول ۱۱: میزان تأثیرات متغیرهای مستقل معنادار بر متغیر وابسته میزان تمایل به رفتارهای انحرافی و پرخطر در دانشجویان خوابگاه‌های خودگردان و دولتی

متغیر	تأثیرات مستقیم	تأثیرات غیر مستقیم	مجموع تأثیرات
احساس فشار اجتماعی	-	-/۰۹۵	-/۰۹۵
احساس سازگاری اجتماعی	-۰/۲۹۰	-	-۰/۲۹۰

از جدول فوق می‌توان استنباط کرد که متغیر احساس سازگاری اجتماعی دارای میزان تأثیر مستقیم به میزان ۰/۲۹۰- می‌باشد که یک رابطه منفی می‌باشد. از طرف دیگر، اثر دیگر متغیر مستقل یعنی احساس فشار اجتماعی بر متغیر وابسته به صورت اثر غیرمستقیم به میزان ۰/۹۵- می‌باشد.

بحث و نتیجه گیری

مطالعه حاضر، آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر شایع در میان دانشجویان ساکن خوابگاه‌های خودگردان و دولتی و عوامل اجتماعی اثرگذار را مورد بررسی قرار داد.

واقعیت این است که امروزه، تعداد قابل توجهی از جوانان سال‌هایی از زندگی خود را در خوابگاه‌هایی سپری می‌کنند که مستعد مسائل و مشکلات و آسیب‌های بسیار زیادی هستند. فشارهای اجتماعی از ابعاد مختلف آن، گرایش به سمت رفتارهای پرخطر، عدم دسترسی به امکانات رفاهی حداقلی، عدم دسترسی و یا عدم تمکن مالی برای برخورداری از کالاهای فرهنگی مناسب که نتیجه آن سبک زندگی آسیب‌زا و اشکالی از گذران غلط اوقات فراغت است، تجربه مستقیم و غیر مستقیم بسیاری از این جوانان است.

نتایج تحقیق نشان داد که مهم‌ترین آسیب‌های اجتماعی شایع در بین دانشجویان ساکن خوابگاه‌های دولتی و خودگردان شامل مصرف سیگار، تماشای سایت‌ها و فیلم‌های غیرمجاز و مصرف قلیان می‌شود. این نتایج با یافته‌های پژوهش شجاع و همکاران، شریفی راد و کامران، صفوی و جوان شیخی همسوست و آنها را تایید می‌کند.

بعلاوه بر اساس یافته‌ها، دانشجویان ساکن خوابگاه‌های خودگردان و دولتی استفاده بالایی از شبکه‌های اجتماعی مانند فیس‌بوک دارند؛ به طوری که بالای ۸۰ درصد از آنان اظهار کرده‌اند که استفاده زیاد و خیلی زیادی از این شبکه‌ها دارند و بیشترین هدف آن‌ها دوست‌یابی می‌باشد. همچنین، بر اساس یافته‌های تحقیق، تفاوت معنادار آماری به لحاظ میزان آسیب‌پذیری دانشجویان در مقابل آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر مشاهده نشد که این موضوع از نظر کمی و کیفی - نوع آسیب‌های شایع - قابل تأمل می‌باشد. در بین متغیرهای مستقل تحقیق، فقط احساس سازگاری اجتماعی دارای رابطه مستقیم و معنادار و البته منفی با متغیر وابسته تحقیق می‌باشد و دیگر متغیر مستقل یعنی احساس فشار اجتماعی، اثر مستقیم بر متغیر وابسته ندارد و اثر آن از طریق احساس سازگاری اجتماعی می‌باشد. به طور کلی، مدل تجربی نشان می‌دهد که متغیر سازگاری اجتماعی حدود ۱۰ درصد از تغییرات و واریانس‌های متغیر وابسته تحقیق را تبیین می‌کند. احساس فشار اجتماعی بیشتر به شرایط کلی جامعه مانند اشتغال و امید به آینده جوانان دانشجوی بستگی دارد و متغیر احساس سازگاری بیشتر ناظر بر وضعیت خوابگاه و روابط عاطفی حاکم بر آن و همچنین امکانات و تسهیلات آن است. به طور کلی می‌توان گفت که به هر میزان احساس فشار در بین دانشجویان شایع‌تر باشد، میزان احساس

سازگاری آنان با محیط خوابگاه کمتر خواهد بود که نتیجه این امر، گرایش دانشجویان ساکن خوابگاه‌ها به آسیب‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر می‌باشد. در نتیجه می‌توان گفت که هر قدر احساس سازگاری اجتماعی در بین دانشجویان (از بُعد انطباق اجتماعی / بُعد تعامل فرد با محیط و جامعه / بُعد روابط اجتماعی با محیط خوابگاه) کمتر باشد، گرایش دانشجویان (ساکن خوابگاه‌ها) به رفتارهای پرخطر بیشتر می‌شود و هر قدر احساس فشار اجتماعی در بین دانشجویان (از بُعد وجود محرک منفی / بُعد اهداف ارزشمند / بُعد حذف محرک مثبت) بیشتر باشد، گرایش دانشجویان (ساکن خوابگاه‌ها) به رفتارهای پرخطر کمتر می‌شود.

منابع

- اتکینسون، ریتال؛ اتکینسون، ریچارد و هیلگارد، ارنست (۱۳۷۳) زمینه روانشناسی. نقی براهنی و همکاران. تهران: انتشارات رشد
- آراسته، حمیدرضا (۱۳۸۶) "چهار چوبی برای تدوین نقشه توسعه علمی کشور: رویکردی سیستمی". رهیافت. شماره ۴۰.
- البرو، مارتین (۱۳۸۰) مقدمات جامعه شناسی. منوچهر صبوری کاشانی. تهران: نشر نی
- پروین، ستار (۱۳۹۱) «مطالعه جامعه شناختی آسیب پذیری کارگران مهاجر فصلی در شهر تهران». پایان نامه دکتری، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
- جوان شیخی، تهمینه (۱۳۸۰) «بررسی رابطه وضعیت فرهنگی - اجتماعی خانواده بامیزان سازگاری اجتماعی دانشجویان خوابگاهی». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهراء.
- رضایی ادریانی، مرتضی و همکاران (۱۳۸۶) «مقایسه میزان افسردگی، استرس و کیفیت زندگی دانشجویان پسر و دختر مقیم دانشجویی». پژوهش پرستاری.
- ساروخانی، باقر (۱۳۷۰) مقدمه ای بر جامعه شناسی خانواده. تهران: انتشارات سروش
- شجاع، مهدیه و همکاران (۱۳۸۹) «بررسی فراوانی مصرف و علل گرایش به سیگار در دانشجویان ساکن خوابگاه های دانشگاه علوم پزشکی گلستان در سال ۸۷». دوماهنامه پژوهنده.
- صفوی، پروین (۱۳۶۶) «مقایسه مشکلات دانشجویان دختر و پسر دانشگاه اصفهان». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم تهران.
- فروتنی، محمدرضا و رضائیان، محسن (۱۳۸۶) "شناخت و سوء مصرف مواد مخدر در بین دانشجویان شهرستان لارستان". جلد ۱۸، شماره ۴۳.
- فلاحی، رضا و همکاران (۱۳۸۲) مشاوره نوتوانی. انتشارات: کنگشت
- قانع، رضا و همکاران (۱۳۹۰) «کیفیت خواب دانشجویان پرستاری ساکن خوابگاه های دانشگاه علوم پزشکی ارومیه». دانشکده پرستاری و مامایی ارومیه، دوره نهم، شماره چهارم.
- گی، روشه (۱۳۷۴) مقدمه ای بر جامعه شناسی عمومی. هما زنجانی. مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد
- مان، نرمان (۱۳۵۶) اصول روانشناسی. محمود صناعی، تهران: اندیشه
- Adler, Freda et al (2001) **Criminology and the justice system**. MC Grawill companies
- Agnew, Robert (2005) **why criminals offend? General theory of crime and delinquency**. Roxburg publishing company
- Agnew, Robert (2009) **why do individuals engage in crime. from key readings in criminology**. edited by Tim Newburn, Willan publishing
- Allen, Ben. P. (1990) **Personal adjustment**. Peacock Publishing company
- Banyard, victorial. Cantor, Elise. (2004) "Adjustment to college among trauma survivors: An exploratory study of resilience". Journal of college student development.
- Bergman, A. (2005) **Adjustment, social skills, and self- esteem in college students**

with symptoms of ADHD

- Brown, Stephen et al (1998) **Criminology: explaining crime and its context**. inderson publishing co
- Burfeind, W, James and Dawn Bartusch (2006) **juvenile delinquency: an integrated approach**. Janes and Bartlett publishers
- Eric, J. lane. Timothy, k. Daugherty (1999) **“correlates of social alienation among college students”**. Journal of college student.
- Fujino, Y. (2005) **Interpersonal relationships experienced in college life and development of social skills**.
- Hannum, James, W. (2004) **“Effects of family conflict, Divorce, and Attachment patterns on the Psychological Distress and social Adjustment of college freshmen”**. Journal of college student.
- Marsh, Ian et al (2006) **Theories Of crime**. published by Routledge
- Mccaghy, Charless et al (2006) **Deviant behavior**. Library of congress.cataloging-in-publication data.
- Siegel, Larry (2003) **Criminology**. Thamson-Wadsworth

